

mes 'de la vida', de la fidelitat que's tenen els uns an els altres i del respecte am què tracten an els presos que 'tenen les idees', id., id. (II, 22.13f.). A l'autògraf hi ha una nota que diu «pels homes de la vida l'estaro és la presó, i quan hi són diuen qu'estan *estarrats* ---».¹

Aquesta paraula s'accentua en la *a*, i és convencionalment *merament* si val més escriure-la amb *-o* o amb *-u*: això és menys natural, i allò més conforme a la formació del derivat *estarat*. Per a més documentació d'*estaro* i del derivat *estari-bel*, veg. les obres de Juli Vallmitjana (1908ss.), que cita Givanel, *Argot Barceloní*, BDC VII, 1919, 33-4;² i sobre l'etimologia ja va orientar essencialment MLWagner, *Notes Ling. sur l'Argot Barc.*, 1924, 56-7. El fet que convé afegir, que en el caló castellà ja es va usar fa temps *estari-bel* (CMTrigueros, fi S. XVIII, BRAE xxxiii, 78), no aporta cap canvi decisiu a la qüestió.

Com indicaren Miklosich (1877, *Mundarten der Zigeuner Europas*) i Wagner, aquest mot gitano prové del verb tsigànic *astar* 'agafar, detenir', pertanyent a l'arrel *sthā-* 'col·locar, aturar' de l'índic antic. Sembla que es pot precisar, afegint-hi que, ja en sànscrit, al costat de *sthā-* (present *tiṣṭhati*) existeix el derivat amb prefix *ā-*: scr. *ātiṣṭhati* (present, «to stand or remain on, or by», «to stay near»), i que en particular el present causatiu *āsthāpayati*, ja usat en el Rig Veda, té el significat de 'detenir, aturar', etc.: «to arrest, stop», «to cause to stay or stop», «to fix into, put into», «introduce»; amb diversos derivats també la forma composta amb *ā-*: com ara *āsthā* «place or means of abiding» (Monier-Williams, *Skr. Dict.*, 1899-1970, pàgina 161b).

D'altra banda hi ha força descendència en els dialectes gitanescs i argòtics d'Europa: ultra les cites gitanes de terres castellanes que dona Wagner: port. pop. *estarem* 'presó', caló cast. *estardó* 'pres', gergo italià *stardü* «arrestato» i la restant parentela furbesca i gitana que aplega Tagliavini (*ARom.* xxii, 259-60, 2b7-8); i l'anglesa cap a la qual criden l'atenció L. Pound i JLKuethe (*MLN* xlvii, 154-5; xlix, 98-9), que tot certificant-nos l'ús en slang americà, fan referència també al britànic. Segons Eric Partridge el slang britànic *stir* 'presó' prové del «cant», on ja es documenta el 1851, però té la forma *star* 'ser empresonat' en el gitano de Gal·les, junt amb *stardo* 'empresonat'.³

¹ Acaba: «veus formades irregularment de la paraula *estora*, referint-se a la que cada pres té per dormir i qu'ells en diuen *pallet*; la *pollosa* és la manta». La nota no es va arribar a imprimir, ignorem si per raons literàries (risc d'enterbolir amb explicacions un medi emotiu?) o per dubtes crítics sorgits després. De fet les dades gitanes internacionals refuten la idea en essència. No tenia, però, res de desorbitat, car és sabut que el «trucatge» (a vegades amb jocs de lletres) és un procediment predilecte en la transformació dels argots; potser àdhuc fóra massa de descartar que contribuís a algun dels avatars de la paraula, ct. salm. *estari-bel* «tarima, rodapiés (paramento con que se cubren los pies de las me-

sas ---)». — ² S. v. *estar*-, *ester*-, *estir*-. De tota manera *estará*, com s'imprimí en el llibre de Wagner, és una errada. La grafia *este-* és arbitrària, i no té importància la variant *estiribel*, que és deguda a la coneguda tendència assimilatòria del barceloní popular, que en casos com *enquibir*, *esquifit*, *istiu*, ha transcendit al parlar general i fins a la llengua, i que es repeteix en el cas paral·lel de *tiribel* al costat de *taribel*, derivat de *taro* 'fred', forma propagada en certs ambients al parlar col·loquial, i que jo mateix he sentit sovint a gent jove de tota mena. No crec que s'hagi de donar gaire importància a l'ús que féu de *dormir a l'estiribel* per 'a la intempèrie' un col·laborador literari popular del setmanari vermell *La Tramuntana* (1892): com a hapax podria ser fins i tot degut a una confusió d'imitador fora caricaturitzada (n'hi dona massa el Sr. Pasquali, *RFE* xx, 172-3); i tant aquest com *AlcM* semblen admetre gratuïtament que *estari-bel* és la forma primitiva (ambiguament Wagner i Partridge), quan és sabut que *-pé(n)* i *-bel* són un sufix tsigànic productiu. — ³ Partridge-Simpson, *A Dictionary of historical Slang*, 1937-72, p. 913. L'observació «much nonsense has been written about this word» suposo que es refereix als que han pres seriosament la confluència del mot «gypsy» amb l'angl. *stir* 'bellugar, moure's' i amb l'angl. i escocès pop. *stir(ra)* 'senyor', deformació de *sir*. A penes cal dir que entren en joc deformacions populars i contaminacions, que deuen ser responsables del canvi, lleuger en anglès, de *ar* en *ə(r)* (=ir ortogràfic).

Estarot, V. *estaquirot* (ESTACA) *Estarpontí*, V. *traspontí* *Estarrabaldat* per *estrabaldat* < *estrafet* × *baldat* *Estarrafagall*, V. *esterrafagall* *Estarranc*, V. *tarranc* *Estarrocar*, deriv. del pall. *tarroc* = *terròs*

ESTARRUFAR-SE, mot de creació popular catalana, en la formació del qual degueren entrar, en més o en menys, els quasi-sinònims *estufar-se* (TUF) i *arrufar-se*, potser per un veritable encreuament d'aquests dos verbs (o si no, formant-se un derivat *estuf-arr-ar*, alterat en *estarrufar* metàtesi ajudada per la influència d'*arrufar*). □ 1.ª doc.: S. XVIII.

Ha de ser d'aquest temps la cançoneta tradicional cantada a Poblet i l'Albi: «Per bandera, Sant Josep, -aquell patró de Vallclara, / al capdamunt posareu -també una guineu pintada / per rededó 'l caragol - ab la cua *estarrufada*» i d'altres de semblants (MilàF, 357.31, 336) i tant o més antigues: «que ton pare 't vol casà / ab un xic de Vilallonga - que se diu Sebastià / n'hi donan quaranta lliuras - y un vestit de dafetà / y una camiseta ab puntas - que s'en púguia *esterrufà*» (amb moltes versions de Reus, id., id., 323.5). Ja va usar-lo sovint el B. de Maldà: «cabells negres i un poc *estarrufadets*, criant bona panxeta, algo gordillonet i no molt alt» (*Coll. B. V.*); i torna a aplicar-lo a un personatge «rodanxó», *ibid.*, pp. 233, 243. El primer lexicògraf que ho recollí fou Belv.: «*esterrufar-se* la gallina, el gat: *engrifarse*, tumescere; *esterrufarse*